

Nr 1271

Av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 66, med förslag till lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring, m. m.

(Lika lydande med motion nr 1084 i Första kammaren)

Enligt lagen om allmän försäkring utgår folkpension i form av förtidspension till försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt med minst hälften. Är arbetsförmågan nedsatt i sådan grad att intet eller endast ringa del därav återstår, erhåller den försäkrade hel förtidspension. I förarbetena har detta uttryckts så att nedsättningen skall vara minst fem sjättedelar. Om arbetsförmågan är nedsatt i mindre grad men likväl med avsevärt mer än hälften, utgår två tredjedelar av hel förtidspension. Denna grad av invaliditet har i förarbetena uttryckts så, att nedsättningen skall vara mindre än fem sjättedelar men minst två tredjedelar. I övriga fall utgår en tredjedel av hel förtidspension; arbetsförmågan skall då vara nedsatt med mindre än två tredjedelar men minst med hälften. Man räknar inte med en nedsättning av arbetsförmågan som inte uppgår till minst hälften.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 66 med förslag till lag om ändring i lagen om allmän försäkring föreslås bl. a. att den som har sin arbetsförmåga nedsatt med mellan hälften och två tredjedelar skall få halv förtidspension.

Den i propositionen föreslagna förändringen av gällande bestämmelser bygger på förslag från riksförsäkringsverket.

Genom detta förslag öppnas, framhåller verket, för den vars arbetsförmåga är nedsatt med hälften möjlighet till en kombination av arbetsinkomst och pension, som särskilt för många äldre kan te sig som en lämplig och positiv lösning i deras situation.

En brist i det framlagda förslaget är dock enligt vår mening att en person vars arbetsförmåga är nedsatt med nästan hälften men inte fullt hälften blir helt utan förtidspension. Det torde stå klart att en sådan person inte har möjligheter att uppnå på långt när samma inkomst som han hade om han var fullt arbetsför. Många delvis invalidiserade personer har därför stora ekonomiska svårigheter att brottas med. Från trygghetssynpunkt är det angeläget att reglerna ändras så att förtidspension kan beviljas även vid lägre invaliditetsgrad än 50 procent.

Riksförsäkringsverket har uppmärksammat denna problematik men har inte lagt fram förslag om förbättringar för de grupper som är mindre än 50-procentigt invalidiserade.

Om man vill lindra tröskelproblemet mellan dem som är berättigade till förtidspension enligt lägsta invaliditetsgraden och dem som inte har arbetsförmågan nedsatt så mycket som med hälften och sålunda inte är berättigade till förtidspension, skulle man enligt riksförsäkringsverket få överväga en sänkning av den nedre gränsen för rätt till förtidspension till en tredjedel. Härigenom skulle en ytterligare invaliditetsgrad tillkomma, omfattande dem som har sin arbetsförmåga nedsatt med minst en tredjedel men inte så mycket som hälften. Till de pensionsberättigade i denna grad skulle i så fall en tredjedel av hel pension böra utgå.

Denna tankegång ligger helt i linje med de krav som framfördes i en motion från vårt håll (II: 876) till 1969 års riksdag.

Denna motion föranledde ingen åtgärd från riksdagens sida under hänvisning till att frågan var under utredning hos riksförsäkringsverket. Riksförsäkringsverkets förslag går dock inte lika långt som motionens krav. Riksförsäkringsverket anför som argument mot en sådan ändring i systemet som skulle innebära att den vars arbetsförmåga var nedsatt med minst en tredjedel erhöll en tredjedel av hel förtidspension, att detta skulle medföra vissa följdproblem. Inom sjukförsäkringen krävs t. ex. för rätt till sjukpenning att arbetsförmågan är nedsatt med minst hälften, och en ändring av motsvarande gräns inom pensioneringen kommer att rubba samordningen mellan de båda försäkringsgrenarna med delvis svåröverskådliga konsekvenser.

Vi är medvetna om de samordningsproblem som kan uppstå men anser det vara av så stor vikt att även personer som är invalidiserade till minst en tredjedel men inte så mycket som hälften kan beviljas en tredjedel av hel förtidspension att vi återigen framför detta krav.

Förslag till lösning av samordningsproblemen bör utarbetas av Kungl. Maj:t.

Hemarbetande make

Enligt gällande regler har invalidiserade hemmafruar som trots sitt handikapp kunnat utföra visst arbete i hemmet varit missgynnade i fråga om möjligheterna att få förtidspension. Detta har haft sin grund i att man vid bedömningen av i hur hög grad arbetsförmågan varit nedsatt endast sökt fastställa hur stor andel av det arbete hon tidigare utfört som hon alltjämt kan utföra. Däremot har ingen hänsyn tagits till hennes möjligheter att gå ut i förvärvslivet om hon så skulle önska.

Riksförsäkringsverket säger nu i sitt förslag att det är befogat att man vid bedömandet av en gift kvinnas arbetsförmåga generellt också tar hänsyn till att det är tänkbart att hon kunde ha åtagit sig förvärvsarbete utom hemmet om hon förblivit frisk. Man bör därför vid invaliditetsbedömningen i större utsträckning än vad nu sker ta hänsyn till om och i vad mån en

invalidiserad husmor skulle kunna utföra något förvärvsarbete utom hemmet. Den omständigheten att husmodern kan utföra ett visst mått av hushållsarbete bör sålunda inte hindra att hon kan få förtidspension.

Vi vill starkt understryka vad riks försäkringsverket här anfört och finner det synnerligen angeläget att detta mera rättvisa betraktelsesätt slår igenom i tillämpningen.

Pensionsdelegationerna

Departementschefen föreslår i propositionen att pensionsdelegationerna skall utökas med två ledamöter jämte suppleanter. Dessa skall ha särskild erfarenhet av arbetsförhållanden. Enligt propositionens förslag skall dessa ledamöter utses av riks försäkringsverket efter kontakter med arbetsmarknadens organisationer.

Vi anser det vara värdefullt att pensionsdelegationerna utökas med ledamöter som har särskild erfarenhet av arbetsmarknaden. Dessa bör dock enligt vår mening utses av landstingen. Ett sådant förfarande skapar garantier för att de har kännedom om den lokala arbetsmarknadssituationen, vilket är nödvändigt för att på ett riktigt sätt kunna bedöma möjligheterna för den pensionssökande att erhålla sysselsättning. Dessutom anser vi att det verk som är beslutande organ i andra instans ej bör utse ledamöter som skall fatta besluten i första instans.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 66 måtte

1. besluta att person vars arbetsförmåga är nedsatt med minst en tredjedel men inte så mycket som hälften skall vara berättigad att erhålla förtidspension med en tredjedel av hel förtidspension,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till åtgärder för att lösa de följdproblem som härvid kan uppstå t. ex. inom sjukförsäkringen,

3. besluta att de två ledamöter av pensionsdelegationen som skall ha särskild kännedom om arbetsförhållanden skall utses av respektive landsting, samt

att vederbörande utskott måtte utarbета erforderlig författningstext.

Stockholm den 7 april 1970

Rune Gustavsson (cp) Alvar Andersson (cp) Anna-Lisa Nilsson (cp)

i Alvesta

i Knäred

Lennart Mattsson (cp)

Bertil Johansson (cp)

i Växjö